

Kritik mot Valnämnden i Eskilstuna kommun för att valsedlar inte tillhandahållits på ett likformigt sätt

---

(Se även JO:s beslut 5127-2010, 5260-2010 och 5668-2010, avseende tillhandahållandet av valsedlar, och 5409-2010, avseende valnämndens ansvar för röstmottagningsställen)

Beslutet i korthet: Valsedelspresentationen vid ett mobilt röstmottagningsställe har inte varit likformig, då vissa valsedlar placerats i valsedelsställ medan andra lagts direkt på ett bord under grova skruvar. När valnämnden använder sig av en mobil röstningslokal ansvarar nämnden för att vallagens regler om röstmottagning kan upprätthållas i denna. Kan reglernas efterlevnad inte garanteras ska lokalen inte användas för röstning.

Anmälan

AA framförde i en anmälan till JO klagomål mot Valnämnden i Eskilstuna kommun för att valsedlar inte hade tillhandahållits på ett likformigt sätt vid valet 2010. I anmälan angavs att ett vallopp hade anordnats den 5 september 2010, under vilket det fanns möjlighet att rösta i en mobil röstningslokal. Vid loppets målgång hade valsedlarna från de större partierna placerats i ett valsedelsställ medan de mindre partiernas valsedlar, däribland Sjukvårdspartiets, hade lagts på bordet vid sidan om stället. På dessa valsedlar hade grova skruvar placerats som tyngder. Till anmälan var ett fotografi över utläggningen av valsedlarna fogat, se bilaga.

Utredning

Valnämnden i Eskilstuna kommun anmodades att göra en utredning och yttra sig över anmälan. Valnämnden delegerade utredningen och upprättandet av yttrandet till stadsjuristen BB och valsamordnaren CC samt undertecknandet till valnämndens ordförande DD. Av yttrandet framgick att det aktuella röstmottagningsstället utgjordes av en mobil valbuss. I yttrandet återgavs följande redogörelse från de två ansvariga röstmottagarna.

Väl framme blev vi anvisade till en ännu mindre plats för vår buss och vi konstaterade att det ordinarie bordet inte fick plats utan vi måste använda ett mindre. Det som fick plats på bordet var stället med de av Valmyndigheten beslutade valsedlarna med partinamn och stället med personvalsedlarna för dom samma. Tyvärr var stället för de mindre partierna stort och otympligt innehållande få buntar med valsedlar från mindre partier. Stället fick inte riktigt plats och vi var rädda att

det skulle ramla ner och valsedlarna skulle blåsa runt. För att synliggöra deras valsedlar precis bredvid de övrigas beslutade vi att för en gångs skull placera dom direkt på bordet. För att valsedlarna inte skulle blåsa i väg placerade vi tyngder på mitten för att väljarna skulle se partiets namn ordentligt. När man arbetar ute under hösten är vinden alltid ett problem så vi använde tyngder till valkuvert och valinformationen.

Endast denna gång på grund av platsbrist, både för vår buss på den lilla hänvisade platsen och att vi inte kunde använda det ordinarie bordet placerades några valsedlar på bordet i direkt anslutning till de övriga valsedlarna.

[---]

Det rådde både platsbrist o tidsbrist vid valloppet. Så vi gjorde så gott vi kunde för att alla valsedlar skulle finnas framme. Det innebar att alla hamnade på samma bord, det mindre bordet vi hade i valbussen. De som ej fick plats i ställ hamnade under en vagnsbult på bordet för att de ej skulle blåsa iväg. Vagnsbultarna lade vi så att de ej täckte namnet på valsedeln men det är svårt att "övervaka" dem hela tiden.

Efter att ha redogjort för den rättsliga regleringen avseende hanteringen av valsedlar, de instruktioner som Valmyndigheten lämnat i detta avseende samt de instruktioner som valnämnden utfärdat avseende handhavande av valsedlar inför 2010 års val, anförde valnämnden följande.

Valnämnden i Eskilstuna kommun anser att valadministrationen i Eskilstuna vid 2010 års val fungerade väl och att nämnden i alla delar förrättat valet i enlighet med lag och demokratins grundläggande principer. Den klagandes upplevelse av mindre regelavvikelse vid 2010 års val kan däremot inte ifrågasättas utan måste tas på allvar.

I Valnämndens valanalys ingår bland annat att lära av erfarenhet och till nästa val vara än mer uppmärksam på bland annat det som i anmälan påpekats. Detta kommer bland annat att innebära införande av obligatorisk användning av valsedelsställ vid samtliga röstmottagningsställen, såväl stationära som mobil valbuss, med plats för samtliga i valet deltagande partiers valsedlar.

AA kommenterade valnämndens yttrande.

Rättslig reglering

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen ska den som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.

I 8 kap. 2 § vallagen finns en bestämmelse om utläggning av valsedlar i anslutning till röstmottagningsställen. Den har följande lydelse.

I anslutning till ett röstmottagningsställe skall det ordnas en lämplig plats där valsedlar kan läggas ut. Om detta inte är möjligt får en sådan plats i stället ordnas inne i lokalen. På denna plats skall väljarna ha tillgång till

1. valsedlar med enbart valbeteckning,
2. valsedlar med parti- och valbeteckning
  - a) för val till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet,
  - b) för val till landstings- och kommunfullmäktige för varje parti som redan är representerat där och som inte uppfyller kraven i a ovan, när det gäller

röstmottagningsställen inom det landsting eller den kommun där partiet är representerat,

3. valsedlar med parti- och valbeteckning för val till Europaparlamentet för varje parti som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater om ett sådant parti deltar med endast en valedel.
De partier som deltar i valen skall också kunna lägga ut sina valsedlar på denna plats.

[---]

Bedömning

Vallagens regler om hur valsedlar ska läggas ut i anslutning till röstmottagningsställen har behandlats i ett tidigare beslut, se JO 2010/11 s. 284, dnr 3270-2009. Där hade de valsedlar som valnämnden ansvarade för placerats i pappställ medan övriga partier hade hänvisats till att lägga ut sina valsedlar direkt på ett bord, som stod på en annan plats, lite undanskymt. Detta föranledde kritik. I beslutet sägs bl.a:

Enligt 8 kap. 2 § vallagen ska det, som framgått, i anslutning till ett röstmottagningsställe ordnas ”en lämplig plats” där valsedlar kan läggas ut. Om detta inte är möjligt får ”en sådan plats” i stället ordnas inne i lokalen. På ”denna plats” ska övriga partier också kunna lägga ut sina valsedlar. Uppdelningen av valsedlarna i två kategorier är enbart betingad av praktiska skäl, som har med valets administration att göra. För de röstande är den utan intresse. Det finns således inget skäl för valförrättaren att synliggöra en skillnad mellan de två kategorierna av valsedlar, exempelvis genom att förbehålla ett särskilt valedelsställ för den ena gruppen. Tvärtom är det från objektivitetssynpunkt angeläget att någon åtskillnad av det slaget inte görs, jfr 1 kap. 9 § regeringsformen. Alla valsedlar ska med andra ord tillhandahållas på ett likformigt sätt, på en och samma plats. Exakt hur det ska ske är en praktisk fråga, men utgångspunkten ska vara att valedelspresentationen för de röstande framstår som likformig.

Av utredningen i det nu aktuella ärendet framgår att de valsedlar som valnämnden ansvarat för har varit placerade i valedelsställ medan övriga partiernas valsedlar har varit placerade direkt på ett bord, under grova skruvar. Valedelspresentationen har således inte varit likformig. Då valnämnden använder sig av en mobil röstningslokal ansvarar nämnden för att vallagens regler om röstmottagning kan upprätthållas i denna. Kan reglernas efterlevnad inte garanteras ska lokalen inte användas för röstning. Valnämnden i Eskilstuna kommun kan mot denna bakgrund inte undgå kritik för det inträffade.